

LAI TÂN

(HỒ CHÍ MINH)

I – BÀI TẬP

1. Hãy xác định chức năng diễn đạt của các câu thơ trong bài, từ đó nhận xét về kết cấu của bài thơ.

2. Vì sao có thể nói, câu kết của bài thơ "Trời đất Lai Tân vẫn thái bình" là một đòn đả kích bất ngờ và mạnh mẽ đối với bọn quan lại ở nhà tù Lai Tân ?

3. Hoài Thanh có nhận xét về lời thơ châm biếm của Hồ Chí Minh trong *Nhật kí trong tù* : "Lời châm biếm của Bác thường vẫn rất nhẹ nhàng nhưng ý nghĩa lại rất sâu". Hãy phân tích bài *Lai Tân* để chứng minh cho nhận xét trên.

4. Khi Hồ Chí Minh sáng tác bài *Lai Tân* thì phát xít Nhật đang xâm lược Trung Quốc. Liên hệ đến hoàn cảnh ấy của Trung Quốc, anh (chị) đánh giá sức mạnh đả kích của mấy chữ trong câu kết của bài thơ "y cựu thái bình thiên" (vẫn thái bình) như thế nào ?

II – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

1. Về chức năng diễn đạt, ba câu đầu là ba câu tự sự, kể việc : ban trưởng ngày ngày đánh bạc, cảnh trưởng thì bóc lột phạm nhân, còn huyện trưởng thì chong đèn hút thuốc phiện. Câu kết lại là một câu trữ tình, phát biểu một nhận xét, thể hiện một thái độ đánh giá. Như thế là bài thơ gồm hai phần, quan hệ rất chặt chẽ : ba câu đầu thuật kể một hiện tượng ; câu kết nhận xét hiện tượng ấy.

2. Câu kết bài thơ tạo một bất ngờ. Đọc hết ba câu đầu, người ta chờ đợi một lời lên án tính chất thối nát của bọn quan lại ở nhà tù Lai Tân. Nhưng câu kết lại không làm như vậy, mà lại phát biểu một nhận xét dường như là không ăn nhập gì với ba câu trên : "Trời đất Lai Tân vẫn thái bình". Chẳng có gì là rối loạn, là bất thường cả. Nhưng đó lại là một đòn đả kích rất mạnh, đánh vào bản chất của bộ máy quan lại ở Lai Tân : sự thối nát kia là hiện tượng thường xuyên, phổ biến, lúc nào cũng vậy, chứ không phải chuyện xảy ra bất thường, đột xuất, cá biệt, vì đây là thời "thái bình thịnh trị" chứ không phải thời loạn ở Lai Tân.

3. Bài thơ châm biếm mà giọng thơ bình thản tưởng như chẳng hề châm biếm đả kích ai cả. Tác giả hình như thấy gì kể vậy thế thôi. Ban trưởng cứ đánh bạc, cảnh trưởng cứ đục khoét, huyện trưởng cứ hút thuốc phiện. Ngày nào, đêm nào cũng thế, y như một bộ máy hành chính có phân công phân nhiệm đâu ra đấy, cứ thế quay đều, quay đều hết sức bình thường và ổn định. Bởi vì "Trời đất Lai Tân vẫn thái bình" kia mà, có gì lộn xộn hay rối loạn đâu ! Thối nát mà trở thành bình thường, thậm chí thành kỉ cương, nền nếp thì quả là sự thối nát đến cùng cực. Hoài Thanh nói : "Lời châm biếm của Bác thường vẫn rất nhẹ nhàng nhưng ý nghĩa lại rất sâu" là như vậy.

4. Hồ Chí Minh bị chính quyền Quốc dân đảng Trung Quốc giam giữ ở Quảng Tây từ cuối năm 1942 đến cuối năm 1943. Thời gian này phát xít Nhật đang xâm chiếm Trung Quốc, nghĩa là thời gian của loạn li, giặc giã.

Liên hệ đến hoàn cảnh ấy của Trung Quốc mới càng thấy bọn quan lại ở Lai Tân thối nát và vô trách nhiệm đến mức nào. Nước có giặc, nhân dân khổ cực, nhưng chúng vẫn bình chân như vại : "Trời đất Lai Tân vẫn thái bình" !